

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ,
КРАЄЗНАВСТВА ТА ЕКСКУРСІЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-методичної
ради Миколаївського обласного Центру
туризму, краєзнавства та екскурсій
учнівської молоді від 30 травня 2019 року

Голова НМР

 Т. АНДРІЙЧУК

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти і науки
Миколаївської облдержадміністрації

08-08-2019 № 429

Навчальна програма гуртка
туристсько-краєзнавчого напрямку

«Моє рідне місто»

1 рік навчання

м. Миколаїв – 2019

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма гуртка історично-краєзнавчого напрямку «Моє рідне місто» пов'язана з наданням вихованцям знань з історії рідного міста, природи рідного краю, культури та традицій свого народу.

Рекомендована програма пропонує проведення теоретичних занять (самостійна робота, бесіди, конкурси, вікторини, інтелектуальні ігри, лекції, доповіді) і практичних (екскурсії, зустрічі з учасниками історичних подій, пішохідні мандрівки, тощо).

Програма розрахована для вихованців молодшої групи протягом одного року навчання.

Основна мета і завдання:

- допомогти дитині ознайомитися з історією, культурою, природою рідного міста, надати елементарні знання з цих питань;
- створити умови для розкриття потенціалу здібних учнів, які мають нахил до творчої роботи;
- ознайомити вихованців з методами збору краєзнавчого матеріалу;
- навчити цінувати історичні традиції свого народу
- виховувати почуття любові до рідного краю;
- прищеплювати навички здорового способу життя, особистої безпеки;
- ознайомити з елементарними поняттями пішохідного туризму
- розвивати зв'язне мовлення, естетичний смак, навички морально-етичної поведінки;

Основною навчальною базою для проведення занять гуртка є краєзнавчий музей та інші музеї, а також навчальні заклади міста, вулиці старого міста, сквери та парки.

НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

(І рік навчання)

№ п/п	Тема	Кількість годин (4/6)		
		теоретичних	практичних х	всього
I.	Вступна бесіда. Характерні особливості рідного краю.	2/2	1/1	3/3
II	Один з видів туризму-мандрівка. Орієнтування на місцевості.	1/4	7/9	8/13
III	Район нашого навчального закладу. Охорона здоров'я дітей	1/2	2/4	3/6
IV.	Сторінками минулого	5/8	22/37	27/45
1	Заснування міста. Князь Григорій Олександрович Потьомкін	2/3	10/13	12/16
2	Як будувався Миколаїв. Перший корабель	2/3	8/12	10/15
3	Розвиток освіти в Миколаєві в XIX-XX ст.(училища, гімназії, морська астрономічна обсерваторія, бібліотеки міста)	1/2	4/12	5/14 »
V.	Видатні люди нашого міста. Флотоводці	1/3	8/12	9/15
VI.	Подорож вулицями Миколаєва	4/6	22/33	26/39
1	Вулиці та площі старого міста .	1/2	7/10	8/12
2	Вулиці, які носять імена видатних людей	1/2	7/11	8/13
3	Сквери і парки міста.	2/2	8/12	10/14

VII.	Друга світова війна.	2/3	12/21	14/24
1	Окупація Миколаєва. Підпільний рух. В.О.Лягін.	1/1	6/10	7/11
2	Юні розвідники Вітя Хоменко і Шура Кобер.	1/2	6/11	7/13
VIII.	Культурне життя міста	3/3	16/16	19/19
1	Музеї Миколаєва	2/2	12/12	14/14
2	Театри, кінотеатри, філармонія	1/1	4/4	5/5
IX.	Літературний Миколаїв.	1/2	6/12	7/14
	Поети та письменники рідного краю.			
X.	Храми різних конфесій	1/2	6/12	7/14
XI.	Природа рідного краю	4/3	10/12	14/15
1	Рослинний і тваринний світ .	1/1	3/4	4/5
2	Заповідні місця Миколаївщини.	2/1	4/4	6/5
3	Охорона природи	1/1	3/4	4/5
XII.	Промисловість Миколаєва.	1/1	2/3	3/4
XIII.	Підсумкове заняття. Творчий звіт.	2/2	2/3	4/5
Всього		28/41	116/175	144/216

Зміст програми

I. Вступ. Характерні особливості рідного краю.

1. Знайомство. Про що розповідатимуть наші заняття? Знайомство з глобусом, картою.

2. Миколаїв сьогодні - промисловий, культурний і освітній центр. Населення Миколаєва. День міста. Свята, урочистості.

3. Знайомство з миколаївським обласним Центром туризму, краєзнавства

та екскурсій учнівської молоді

Практичні заняття:

- *Робота з мапою
- *Перегляд відеоматеріалу
- *Конкурс малюнків «День міста»
- *Екскурсія до музею МОЦТКЕ УМ

II. Один з видів туризму-мандрівка.

- 1.Зміст туризму-мандрівка.
- 2.Правила поведінки під час мандрівки. Гігієна юного туриста.
- 3-4.Карта, компас, рюкзачок, намет.
- 5.Орієнтування на місцевості за природними орієнтирами (за положенням сонця)
6. Спосіб визначення сторін горизонту — за компасом.

Практичні заняття:

- *Проведення туристських прогулянок у природу
- *Визначення сторін горизонту
- *Орієнтування за сонцем

III. Район вашого навчального закладу. Охорона здоров'я дітей

- 1.Безпека на вулиці. Випадки дитячого дорожнього травматизму, їх уникнення.
2. Правила дорожнього руху
- 3.Бесіди про шкідливість паління.
- 4 Алкоголь - ворог життя.
- 5 Наркоманія і токсикоманія. СНІД.

Практичні заняття:

* Конкурс на створення кращого плакату про шкідливість паління і вживання алкоголю.

*Гра-вікторина « Дорожні знаки»

*Екскурсія вулицями, що прилягають до навчального закладу

IV. Сторінками минулого

1. Заснування міста.

Боротьба за вихід до Чорного моря.

Війни проти Туреччини (елементарні поняття).

Князь Григорій Олександрович Потьомкін - засновник Миколаєва та Чорноморського флоту

2. Як будувався Миколаїв.

Святий Микола.Перший корабель-фрегат "Святий Микола". Побудова фрегата.

Перше бойове хрещення. Подальша доля фрегата. Перші кораблі, які побудовані на Миколаївській верфі.

3. Розвиток освіти в Миколаєві в XIX-XX ст.

1. Штурманське училище.

2. Чоловіча класична гімназія

3. Маріїнська жіноча гімназія

4. Друга жіноча гімназія

5. Навчальні заклади Миколаєва сьогодні

6. Миколаївська астрономічна обсерваторія - унікальний науковий заклад у південно-східній Європі,пам'ятник архітектури національного значення

7. Бібліотеки міста

Практичні заняття:

*Екскурсія до Обласного краєзнавчого музею «Старофлотські

казарми».Музейні уроки.

*Екскурсія до Миколаївського будівельного коледжу Київського національного університету будівництва і архітектури (колишньої Чоловічої класичної гімназії)

*Екскурсія до І Української гімназії ім. М.М.Аркаса (колишньої Маріїнської жіночої гімназії)

*Екскурсія до Миколаївської гімназії №2 (колишньої Другої жіночої гімназії)

*Екскурсія до астрономічної обсерваторії

*Екскурсія до Миколаївської обласної бібліотеки для юнацтва

V. Видатні люди нашого міста.Флотоводці

Бригадир,будівничий міста Фалеєв Михайло Леонтійович. Архітектор Старов Іван Єгорович. Адмірал Грейг Олексій Самуїлович. Капітан Казарський Олександр Іванович.Вчений і перший директор обсерваторії Кнорре Карл Христофорович. Лексикограф, письменник Даль Володимир Іванович. Генерал-ад'ютант, адмірал Лазарєв Михайло Петрович. Видатний вчений океанограф, віце-адмірал Макаров Степан Йосипович.Генерал-ад'ютант, адмірал Аркас Микола Андрійович. Історик,просвітитель,композитор Аркас Микола Миколайович Леонтович Микола Павлович - засновник Миколаївського зоопарку та ін..

Практичні заняття:

*Екскурсія до Обласного краєзнавчого музею «Старофлотські казарми».Музейні уроки.

*Екскурсія до музею суднобудування та флоту

*Екскурсія до Миколаївського будівельного коледжу Київського національного університету будівництва і архітектури (колишньої Чоловічої класичної гімназії)

*Екскурсія до І Української гімназії ім. М.М.Аркаса (колишньої Маріїнської жіночої гімназії)

*Екскурсія до Миколаївської гімназії №2 (колишньої Другої жіночої

гімназії)

*Екскурсія до Флотського бульвару

*Екскурсія до миколаївського некрополя

VI.Подорож вулицями Миколаєва

1. Вулиці та площі старого міста . Соборна площа

2. Вулиці,які носять імена видатних людей

3.Сквери і парки міста

Практичні заняття:

*Екскурсія до Яхт-клубу

*Екскурсія «Куточками старого міста»

*Екскурсія до парку « Перемога»

*Складання кросворду за темою «Вулиці нашого міста»

VII.Друга світова війна.

Окупація міста Миколаєва.

Підпільні організації міста. В.О.Лягін.

Подвиг юних розвідників Віті Хоменко і Шури Кобера

Визволення Миколаєва.

Практичні заняття:

*Зустріч з ветераном Великої Вітчизняної війни

*Екскурсія до меморіального комплексу на честь 68 десантників-ольшанців

*Екскурсія до Обласного краєзнавчого музею «Старофлотські казарми».Музейний урок «Миколаївщина в часи Великої вітчизняної війни»

*Екскурсія до музею підпільно-партизанського руху ім. В.О.Лягіна

*Екскурсія до народного музею бойової слави підпільників- ольшанців ім. К. Ольшанського

VIII. Культурне життя міста

Музеї Миколаєва (Обласний краєзнавчий музей, музей суднобудування та флоту, музей підпільно-партизанського руху на Миколаївщині, Обласний художній музей ім.В.Верещагіна, народний музей бойової слави підпільників-ольшанців ім. К. Ольшанського).

Виставкові зали міста (муніципальний виставковий зал, виставковий зал національної спілки художників України, міський виставковий зал на Нікольській)

Театри (миколаївський художній академічний російський драмтеатр, миколаївський академічний український театр драми та музичної комедії, миколаївський державний обласний театр ляльок).

Обласна філармонія.

Кінотеатри («Юність», кінопалац «Піонер», мультиплекс ТРЦ «Сіті Центр» та ін.)

Практичні заняття:

*Експерсія до Обласного художнього музею ім.. В.В.Верещагіна

*Експерсія до виставкового залу ЧДУ ім..П.Могили

*Відвідування миколаївського академічного українського театру драми та музичної комедії на виставу опери композитора М.Аркаса « Катерина»

*Відвідування концерту органної музики в костелі

IX. Літературний Миколаїв.

У світі поезії. Письменники Миколаївщини.

Творчість письменників життя яких пов'язане з нашим краєм Г.Ге, О.Гмирьов, Е.Багрицький, М.Лисянський, Л.Вишеславський, О.Сизоненко, Е.Январьов, В.Бойченко, В.Качурін, К.Голубкова, В. Марущак, Л. Чижова, Д.Кремінь. Розповідь про діячів російської літератури (В.Даль, Вс.Гаршин, М.Горький), які перебували в Миколаєві

Практичні заняття:

*Експерсія до Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В.Лягіна

* Зустріч з відомими дитячими письменниками нашого краю

* Читання літературних творів письменників Миколаївщини. Конкурс читців.

У світі поезії.

Письменники Миколаївщини.

Практичні заняття:

* Екскурсія до Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В.Лягіна

* Зустріч з відомими дитячими письменниками нашого краю

* Читання літературних творів письменників Миколаївщини

Х. Храми різних конфесій нашого міста

Православні (кафедральний собор Різдва Пресвятої Богородиці, храм Всіх Святих, Свято –Нікольський храм, кафедральний собор Касперовської ікони Божої Матері)

Вірменська апостольська церква Святого Георгія

Католицькі (костел Святого Йосипа)

Лютеранські (євангелічно-лютеранська церква Христа Спасителя-кірха)

Миколаївська синагога

Практичні заняття:

* Екскурсія до кафедрального собору Різдва Пресвятої Богородиці

* Екскурсія до кірхи

XI. Природа рідного краю

Рослинний і тваринний світ .Заповідні місця Миколаївщини.Охорона природи

Заповідні місця Миколаївщини:

Чорноморський біосферний заповідник-найбільший в Україні заповідник;
Гранітно-степове Побужжя -регіонально-ландшафтний парк;

Природний заповідник «Сланецький степ» та інші.
Миколаївський зоопарк-один з найстаріших зоопарків України.

Практичні заняття:

- *Екскурсія до миколаївського зоопарку
- *Екскурсія до дитячого містечка «Казка»
- *Екскурсія до парку ім. Г.Петровського

ХІІ. Промисловість Миколаєва

Суднобудівельний завод імені 61 комунара
Чорноморський суднобудівельний завод (ЧСЗ)
Миколаївський суднобудівельний завод «Океан»
Миколаївський глиноземний завод-найбільше в Україні та одне з найбільших в Європі підприємств кольорової металургії
Приватне акціонерне товариство «Сандора» - виробник різноманітних соків, нектарів, напоїв
Підприємство «Фрост»-виробник морозива
Молокозавод «Лакталіс-Миколаїв»
ТОВ СП «Нібулон» -найбільший вітчизняний виробник та експортер с/г продукції.

Практичні заняття:

- *Екскурсія до музею заводу ім. 61 комунара
- *Екскурсія до молокозаводу «Лакталіс-Миколаїв»

ХІІІ. Підсумок

Практичне заняття:

- * Творчий звіт

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ І УМІНЬ ГУРТКІВЦІВ

Здобути первинні знання про своє місто, ознайомитися з біографією Миколаєва:

- знати про походження назви рідного міста, історію його заснування;
- мати уявлення про безпеку дорожнього руху й поведження на вулиці, в транспорті, театрі, музеї;
- виявляти громадянські інтереси, дотримуватися норм громадської поведінки щодо державних символів;
- мати знання про культурну спадщину свого міста;

- проявляти інтерес до трудової діяльності дорослих, знати про її суспільне і моральне значення;
- володіти елементарними вміннями організації самостійної діяльності, її планування; обговорення зробленого, самоконтроль;
- уміти користуватися послугами бібліотеки;
- виявляти позитивні емоції під час спілкування з живою природою;
- знати характерні особливості природи свого міста;
- прагнути додержуватися екологічно-безпечної поведінки;
- вміти складати коротенькі розповіді, описи про своє місто;
- мати стійкий пізнавальний інтерес до вивчення історії свого краю.

Література

1. Історія міст і сіл УРСР. Миколаївська обл. Головна редакція Української радянської енциклопедії Академії наук УРСР Київ, 1971
2. Ю.С.Крючков «История Николаева» «Возможности Киммерии», Николаев- 1996.
3. Ю.С.Крючков «Град Святого Николая». «Возможности Киммерии», Николаев, -2003
4. «Николаевцы» энциклопедический словарь « Возможности Киммерии», Николаев, 1999
5. А. Умеренков "Герб и флаг Николаева". Редакция вестника "Меркурий", Николаев, 1999.
- 6.И. Павлик, В. Лифанов, Л.Мычаковская "Николаев: улицы рассказы вают". Одесса "Маяк", 1988
7. Кухар-Онишко Н.О., Гриневич О-В. Гаркуша Н. М. "Історія Миколаєва" для 5 класу. Миколаїв, "Можливості Кімерії" 2000 р.
8. Кухар-Онышко Н.А. Архитектура Николаева. - Николаев, Возможности Киммерии». 2001
9. Д.Заковоротний «Храмі Николаєва»,издательство Ирины Гудым, Николаев-2001
- 10.Заповідні місця Миколаївщини. За ред. О. Гаркуша. Київ. Комп'ютерні системи.2002.
11. Николаевские достопримечательности [Текст] / авт. коллектив: И.И.Александренко, Т.В.Березовская, Н.С.Берсон и др. — Николаев : Возможности Киммерии, 2010. — 336 с. : 461 ил.
12. С.И. Гаврилов. Ю.И. Любаров и другие. Николаев – 220 лет. Очерки истории и жизни города и горожан. Николаев – 2009 г.

**Рецензія на творчу програму з історичного краєзнавства керівника гуртка
Хмелевської Євгенії Василівни.**

Програма гуртка "Моє рідне місто" має історично-краєзнавчий напрямок. Зміст програми покликаний формувати громадянина України, сприяти піднесенню національної свідомості через вивчення історії рідного міста від заснування до сучасності.

Побудова програми вдало поєднує закріплення теорії через практичні заняття. Форми роботи відповідають віковим особливостям дітей, поєднуються ігрові форми з відвідуванням музеїв, проведенням екскурсій по місту тощо.

Програма дає змогу осмислити роль людини в історії (включаючи і себе), виховує громадянську свідомість, гідність і честь, формує толерантне ставлення до національних меншин, що населяли і населяють наше місто.

Вихованці матимуть змогу розкрити і розвивати творчі здібності, зв'язне мовлення, формувати власний погляд на історичні події рідного краю.

Доктор
історичних наук

/Котляр Ю.В./